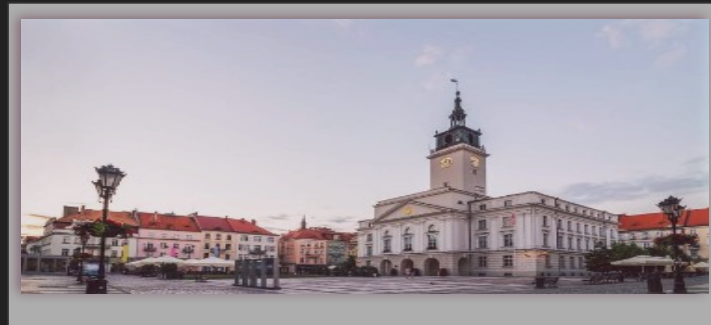
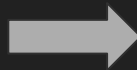

Kalisz 1914

miasto zrównane z ziemią

BRONISŁAW BUKOWIŃSKI

1 sierpnia 1914 Cesarstwo Niemieckie wypowiedziało wojnę Imperium Rosyjskiemu. 2 sierpnia w godzinach rannych wojska rosyjskie stacjonujące w Kaliszu podpaliły magazyny wojskowe, dworzec kolejowy oraz wagony towarowe, a następnie opuściły miasto bez walki. Polacy, na czele z prezydentem miasta Bronisławem Bukowińskim, powołali Komitet Obywatelski, który objął władzę w opuszczonym mieście. Tego samego dnia około godz. 14 pojawił się pierwszy patrol niemiecki

Kalisz - sierpień 1914

Wojska niemieckie dokonały serii ostrzelań artyleryjskich Kalisza, w których wyniku zrównano z ziemią całe zabudkowie śródmieście z wyjątkiem zabudowań sakralnych. Łącznie legło w gruzach 426 budynków mieszkalnych, 9 zakładów przemysłowych i wiele zabudowań publicznych.

Zniszczenia nie były wynikiem działań wojennych, lecz dewastacja, podobną do tej, jaka spotkała Warszawę po klęsce Powstania warszawskiego w 1944 r. Przed wojną Kalisz leżał w granicach w granicach Królestwa Polskiego. Rosjanie wycofali się z niego już 2 sierpnia, podpalając składy wojskowe, ale miasto pozostawiając nietknięte i niebronione.

Nie stanowiło żadnego zagrożenia dla armii niemieckiej, mimo to już 2 sierpnia zostało przez nie zajęte; Niemcy jako pretekst wykorzystali pojedynczy strzał - do dziś nie wiadomo, przez kogo oddany.

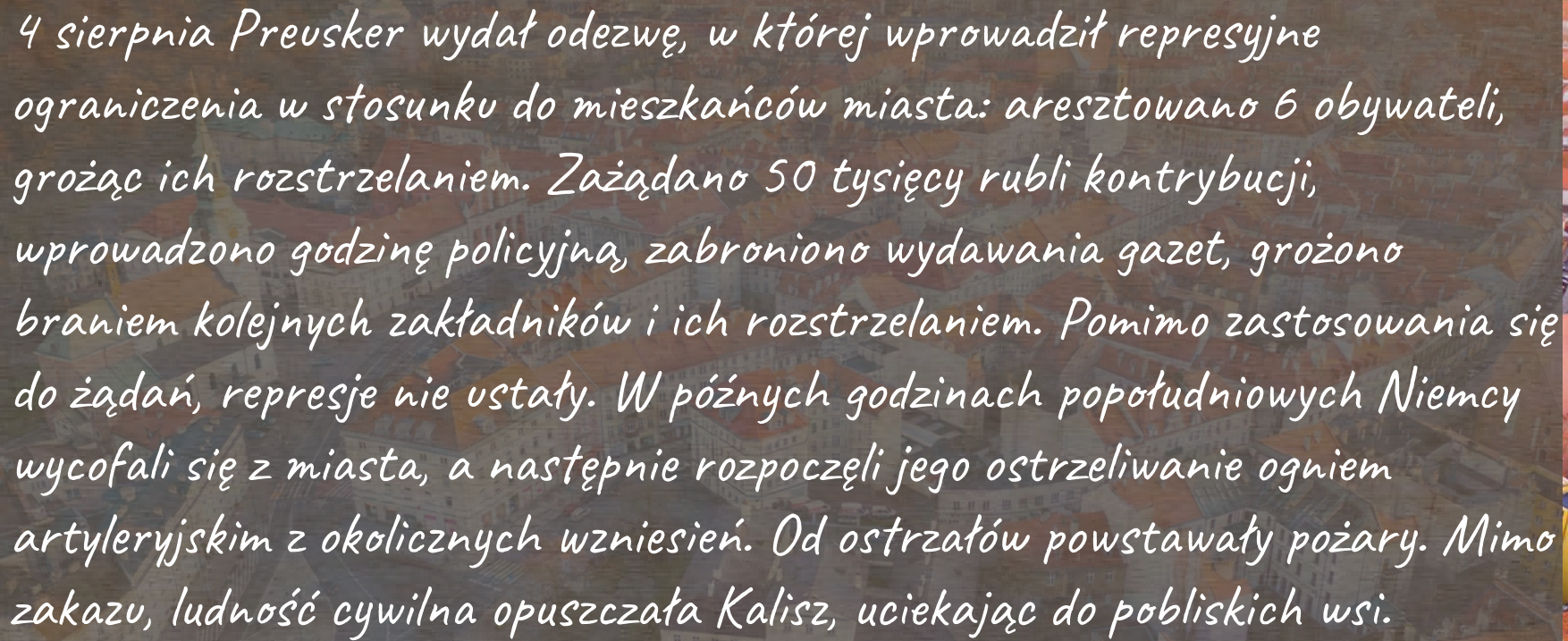
W mieście panował spokój i życie powracało do normy. W nocy z 2 na 3 sierpnia do Kalisza wkroczyła 5 kompania 155 pułku piechoty stacjonującego w Ostrowie Wielkopolskim, a następnie reszta II batalionu piechoty dowodzonej przez majora Hermanna Preuskera, który objął stanowisko komendanta miasta.

Hermann Preusker

3 sierpnia w późnych godzinach wieczornych padł pojedynczy strzał, który wywołał zamieszanie. W nocy z 3 na 4 sierpnia strzelanina nasiliła się. Pomimo że mieszkańcy przebywali w domach, zginęło 21 osób cywilnych oraz 6 żołnierzy, a 32 żołnierzy było rannych. Preusker utrzymywał, że to ludność miejscowa zdradziecko strzelała do wojska.

4 sierpnia Preusker wydał odezwę, w której wprowadził represyjne ograniczenia w stosunku do mieszkańców miasta: aresztowano 6 obywateli, grożąc ich rozstrzelaniem. Zażądano 50 tysięcy rubli kontrybucji, wprowadzono godzinę policyjną, zabroniono wydawania gazet, grożono braniem kolejnych zakładników i ich rozstrzelaniem. Pomimo zastosowania się do żądań, represje nie ustały. W późnych godzinach popołudniowych Niemcy wycofali się z miasta, a następnie rozpoczęli jego ostrzeliwanie ogniem artyleryjskim z okolicznych wzniesień. Od ostrzałów powstawały pożary. Mimo zakazu, ludność cywilna opuszczała Kalisz, uciekając do pobliskich wsi.

Kalisz 1914/15

7 sierpnia zdarzył się kolejny incydent – na skutek paniki wywołanej na Głównym Rynku przez żołnierzy niemieckich z powodu galopującego samotnie konia, powstała bezładna strzelanina, w której zginęli przypadkowi przechodnie oraz żołnierze. W następstwie tego incydentu na rynku i na ulicy Wrocławskiej Niemcy ustawili kartaczołnice i przez prawie godzinę ostrzeliwali miasto. W wyniku ostrzału zginęło około 100 cywilów, a ranni byli dobijani bagnetami. Po południu podpalono ratusz, rozstrzeliwując uciekających urzędników. Po wycofaniu się wojska z miasta rozpoczęto kolejne ostrzeliwanie, które trwało całą noc z 7 na 8 sierpnia.

8 sierpnia w godzinach rannych do miasta wkroczyło wojsko, które z premedytacją rozpoczęło niszczenie mieszkań, przeprowadzając rewizje oraz aresztowania. Zatrzymano około 800 mężczyzn, z których wielu zostało rozstrzelanych.

Od 9 sierpnia najeźdźcy rozpoczęli systematyczne burzenie i podpalanie miasta, które trwało do 22 sierpnia 1914. Dochodziło też do rabunków sklepów i mieszkań.

15 sierpnia 7 Regiment Piechoty opuścił Kalisz, a następnie razem z całą 3 Dywizją Landwehry został skierowany do Opoczna. Dzień wcześniej, 14 sierpnia do Kalisza przybyli żołnierze 133 Pułku Piechoty Landwehry pod dowództwem pułkownika Wirtha, wchodzący w skład 24 Dywizji Rezerwy II Królewskiego Saskiego Korpusu Armii.

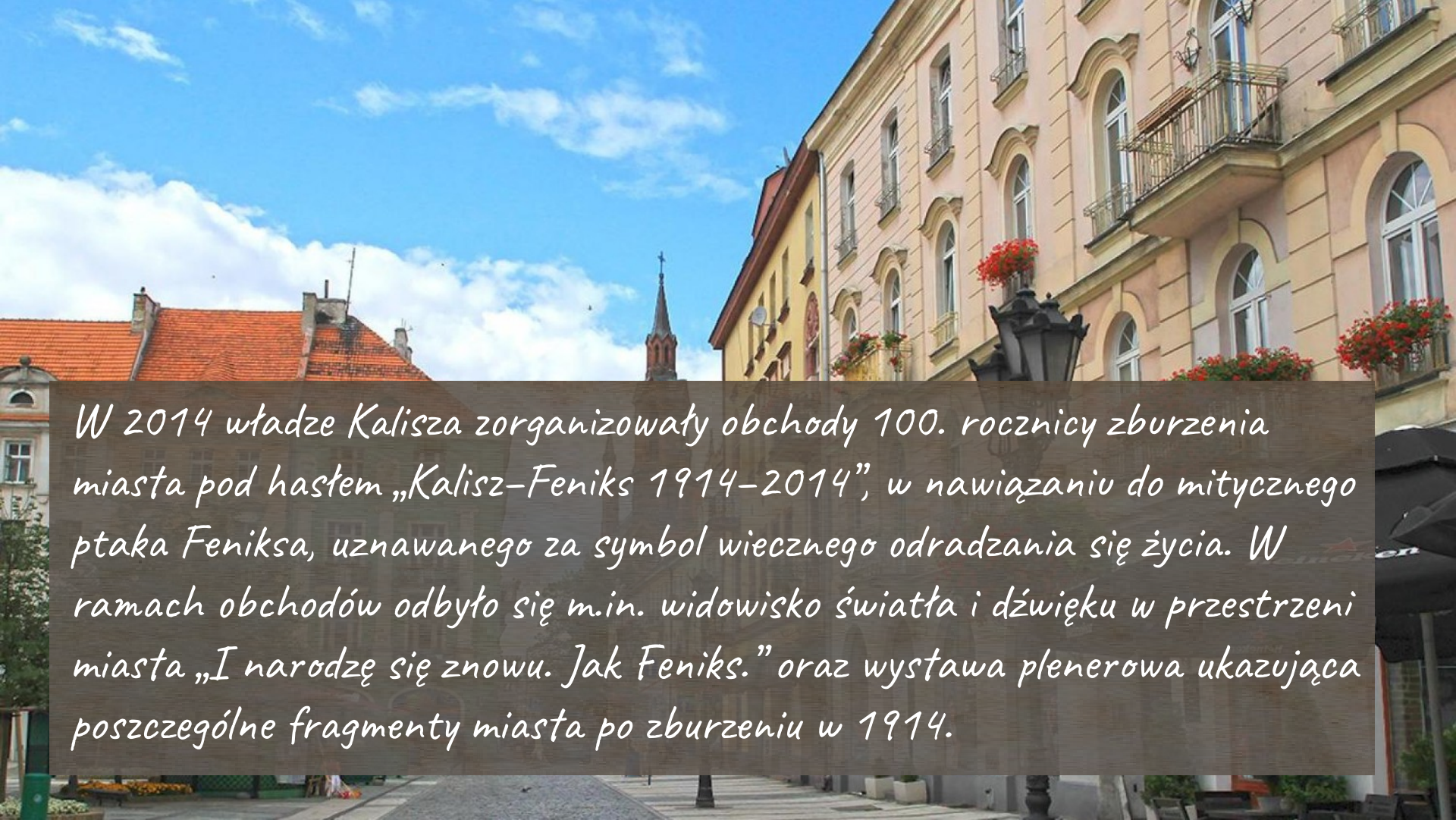
Kalisz, Kriegsjahr 1914/16

Zniszczenie miasta stanowiło pogwałcenie IV konwencji haskiej z 1907, zwłaszcza art. 25 (zakaz bombardowania bezbronnych osiedli) i art. 28 (zakaz rabowania miast lub miejsc nawet zdobytych szturmem), branie zakładników było sprzeczne z art. 50 o zakazie kar zbiorowych. Również Wojskowy Kodeks Karny Rzeszy z 20 czerwca 1872 zawierał stosowne regulacje.

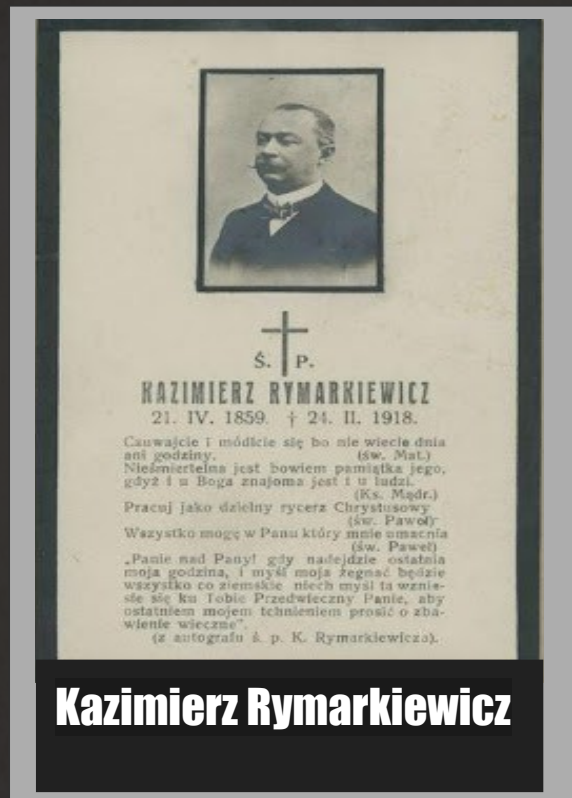
riego 1914

wojnie 1914 r.

W 2014 władze Kalisza zorganizowały obchody 100. rocznicy zburzenia miasta pod hasłem „Kalisz–Feniks 1914–2014”, w nawiązaniu do mitycznego ptaka Feniksa, uznawanego za symbol wiecznego odradzania się życia. W ramach obchodów odbyło się m.in. widowisko światła i dźwięku w przestrzeni miasta „I narodzę się znowu. Jak Feniks.” oraz wystawa plenerowa ukazująca poszczególne fragmenty miasta po zburzeniu w 1914.

Kazimierz Rymarkiewicz

Komitet Odbudowy Kalisza powstał pod koniec 1914 w Warszawie z inicjatywy Kazimierza Rymarkiewicza. 3 grudnia 1915 Koło Architektów w Warszawie ogłosiło konkurs architektoniczny na sporządzenie planu regulacyjnego oraz opracowanie planów odbudowy Kalisza.

Dziękujemy za uwagę

Wykonali:

Zosia Grabowska

Oliwia Rybak

Lena Chudziak